

2025-05-15
Ju2025/01106**Justitiedepartementet**Statskontoret
Box 396
1010 27 Stockholm

Uppdrag till Statskontoret att göra en översyn av övervakningsnämndernas organisation

Regeringens beslut

Regeringen ger Statskontoret i uppdrag att utreda och lämna förslag på hur övervakningsnämnderna kan organiseras på ett mer ändamålsenligt sätt. Förslagen ska syfta till att minska antalet myndigheter, tydliggöra Kriminalvårdens ansvar som vårdmyndighet vid ett minskat antal nämnder samt effektivisera nämndernas arbete. Uppdraget ska avgränsas till att avse organisationsförslag som innebär antingen ett minskat antal nämnder eller att dagens nämnder överförs till en samlad enrådighetsmyndighet med särskilda beslutsorgan. Analysen ska utgå från att övervakningsnämnderna bibehåller sina nuvarande uppdrag, ansvar, befogenheter och beslutsformer.

I uppdraget ingår att lämna nödvändiga författningsförslag.

Statskontoret ska samråda med Kriminalvården vid genomförandet av uppdraget. Synpunkter ska även inhämtas från övervakningsnämnderna och andra relevanta myndigheter.

Statskontoret ska löpande informera Regeringskansliet (Justitiedepartementet och Finansdepartementet) om hur arbetet med uppdraget fortskrider. Senast den 30 januari 2026 ska Statskontoret lämna en redovisning av uppdraget till Regeringskansliet (Justitiedepartementet och Finansdepartementet).

Bakgrund

Om övervakningsnämnderna

Det finns idag 24 övervakningsnämnder. Varje övervakningsnämnd består av en ordförande, en vice ordförande och som utgångspunkt, tre andra ledamöter. Ordförande och vice ordförande ska vara juristutbildade och ha erfarenhet av att arbeta som domare. De förordnas av Domarnämnden. Övriga tre ledamöter är lekmän och utses av regionfullmäktige om nämndens verksamhetsområde omfattar flera kommuner, och av kommunfullmäktige om det omfattar endast en kommun. Verksamheten regleras huvudsakligen i 37 kap. brottsbalken och i förordningen (2007:1174) med instruktion för övervakningsnämnderna. En övervakningsnämnd biträds av en sekreterare som förordnas av nämnden. Varje år ska nämnden ge in en berättelse till Kriminalvården om sin verksamhet. Enligt 5 § p. 3 förordningen (2023:797) med instruktion för Kriminalvården får myndigheten utföra administrativa uppgifter åt övervakningsnämnderna enligt överenskommelse mellan myndigheten och respektive övervakningsnämnd.

Nämnderna bedriver domstolsliknande verksamhet och har till uppgift att fatta vissa beslut om åtgärder för såväl intagna vid Kriminalvården som för klienter aktuella inom frivården. Övervakningsnämnderna är oberoende i förhållande till Kriminalvården. I vissa fall prövar nämnderna överklaganden av Kriminalvårdens beslut. Merparten av nämndernas beslut kan överklagas till allmän domstol eller till allmän förvaltningsdomstol. Under senare år har ansvaret för att fatta beslut i flera ärenden flyttats från övervakningsnämnderna till Kriminalvården, bland annat beslut om elektronisk övervakning och varning vid misskötsamhet. Många beslut kan behöva fattas med kort varsel och det är därför viktigt att det finns tydliga och upparbetade kanaler mellan nämndernas verksamhet och frivården samt att verksamheten är tillgänglig för klienter i hela landet.

Statskontorets rapport

Regeringen gav i november 2023 Statskontoret i uppdrag att genomföra en översyn av s.k. nämndmyndigheter (Fi/2023/02994). Statskontoret redovisade uppdraget i juni 2024 i rapporten *En form för kollektivt beslutsfattande - en kartläggning och prövning av nämndmyndigheter* (2024:11). Statskontoret genomförde inom ramen för det uppdraget en övergripande kartläggning och analyserade de 24 övervakningsnämnderna. Statskontoret

föreslår bland annat att regeringen bör prioritera att närmare utreda en alternativ organisation för nämnderna. En sådan utredning bör enligt Statskontoret samordnas med andra pågående utredningsarbeten. Myndigheten betonar också vikten av att frågan belyses i ljuset av Kriminalvårdens expansion. I rapporten resoneras kring tre alternativa förslag till omorganisation: att inrätta en samlad nämndmyndighet som har ett kansli inom Kriminalvården, att inrätta en enrådighetsmyndighet med särskilda beslutsorgan eller att överföra vissa uppgifter till tingsrätt.

Statskontorets rapport har remitterats. Flera remissinstanser instämmer i att det finns skäl att se över dagens struktur och organisering av övervakningsnämnderna, t.ex. om det nuvarande antalet nämnder är ändamålsenligt. Domstolsverket, Malmö tingsrätt och Södertörns tingsrätt samt flera övervakningsnämnder avstyrker förslaget att överföra uppgifter till domstolsväsendet, bland annat eftersom en sådan lösning skulle kunna påverka instansordningen negativt.

Övervakningsnämnderna i Eskilstuna, Falun, Gävle, Kalmar, Karlstad, Linköping, Umeå, Uppsala, Västerås och Örebro har i ett gemensamt svar bl.a. lyft fram att det kan finnas skäl att se över om de strikt administrativa uppgifterna behöver skötas lokalt inom Kriminalvården på så sätt som sker idag. Nämnderna noterar också att formerna för utnämning av såväl nämndens ordförande som ledamöter behöver ses över i samband med en översyn.

Kriminalvården betonar att det i dag saknas en gemensam administrativ plattform och IT-lösning för nämndernas verksamhet och menar att en gemensam digital plattform skulle öka enhetligheten och effektivisera administrationen. För närvarande hanteras t.ex. dokumentationen i pappersarkiv och administration sker på olika sätt beroende på lokal enhet. Myndigheten anser också att det krävs en analys av geografisk tillgänglighet och klientnära arbete.

Skälen för regeringens beslut

Statsförvaltningen ska vara organiserad på ett ändamålsenligt och kostnads-effektivt sätt. Regeringen har i bland annat Budgetpropositionen för 2025 uttryckt att antalet myndigheter bör minska och att statsförvaltningen behöver bli mindre fragmenterad. Effektiviteten av den nuvarande

hanteringen av nämndernas administrativa uppgifter behöver också ses över, liksom Kriminalvårdens roll som värmyndighet.

Mot bakgrund av remissutfallet av Statskontorets rapport och det som framförts ovan bör en alternativ organisation för övervakningsnämnderna utredas närmare. Regeringen ger därför Statskontoret i uppdrag att göra en översyn av övervakningsnämndernas organisation.

Närmare om uppdraget

Statskontoret ska utreda och lämna förslag på hur övervakningsnämnderna kan organiseras på ett mer ändamålsenligt sätt. Förslagen ska syfta till att minska antalet myndigheter, tydliggöra Kriminalvårdens roll och ansvar som värmyndighet vid ett minskat antal nämnder samt effektivisera nämndernas arbete. Uppdraget ska avgränsas till att avse organisationsförslag som innebär antingen ett minskat antal nämnder eller att dagens nämnder överförs i en samlad enrådighetsmyndighet med särskilda beslutsorgan. Analysen ska utgå från att övervakningsnämndernas nuvarande ansvar, uppgifter och beslutsformer bibehålls.

Uppdraget omfattar en analys av verksamhetens behov av geografisk tillgänglighet och klientnära arbete. Statskontoret ska se över lämplig geografisk indelning och, vid ett minskat antal övervakningsnämnder, bedöma vad som är ett ändamålsenligt antal. Vid bedömningen ska Statskontoret säkerställa att samverkan med frivården kan upprätthållas och att verksamheten fortsatt är tillgänglig för klienter i hela landet. I sammanhanget ska Kriminalvårdens lokaler, resurser och regionala indelning för att underlätta samverkan med frivården och upprätthållandet av det klientnära arbetet beaktas. Inom ramen för översynen av den geografiska indelningen ska Statskontoret även utgå från förordning (2022:593) om vissa förvaltningsmyndigheters regionala indelning.

Statskontoret ska vid sina överväganden också utgå från de förhållanden som kan komma att råda under höjd beredskap.

Vid behov ska formerna för utnämning av nämndernas ordförande, vice ordförande och andra ledamöter ses över.

I uppdraget ska även ingå att:

- göra en kartläggning och analys av nämndernas arbete så som det bedrivs i dag,
- göra en sammanställning av antal och vilken form av beslut som respektive nämnd fattar samt med stöd av Kriminalvården göra en övergripande bedömning av hur omfattande ärendeökningen beräknas, bland annat mot bakgrund av Kriminalvårdens expansion,
- lämna nödvändiga författningsförslag, och
- vid behov lämna övriga förslag på hur regeringens styrning och uppföljning av övervakningsnämnderna kan utvecklas.

Statskontoret ska upprätta kostnadsberäkningar och andra konsekvensbeskrivningar i enlighet med förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar. Vid genomförandet av uppdraget ska myndigheten hålla sig informerad om och beakta relevant arbete som pågår inom utredningsväsendet.

På regeringens vägnar

Gunnar Strömmer

Pontus Abado Nilsson

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM

Justitiedepartementet/L5, DÅ

Försvarsdepartementet/RS, CF/ESS/SS

Finansdepartementet/BA, SFÖ, DOF, IEA/SI

Riksdagens justitieutskott

Domarnämnden

Domstolsverket

Kriminalvården

Sveriges domstolar

Åklagarmyndigheten

Övervakningsnämnderna